

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΤΑΧΥΔΡΟΜΕΙΑ

ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΦΙΛΟΤΕΛΙΣΜΟΥ - ΑΘΗΝΑΙ 1966

ΣΕΙΡΑ ΚΟΙΝΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΑΪΚΗΣ ΤΕΧΝΗΣ

Τὸ ἐξώφυλλο εἰκονίζει κέντημα τῆς Νάξου τοῦ 18ου αἰ.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΑΪΚΗ ΤΕΧΝΗ

Ἑλληνικὴ λαϊκὴ τέχνη λέγοντας, ἐννοοῦμε τὴν τέχνην ποὺ ἄνθησε στὴν Ἑλλάδα στὰ ζοφερὰ χρόνια τῆς τουρκοκρατίας, ἰδιαιτέρως ἀνάμεσα στὰ τέλη τοῦ 17ου καὶ τὶς ἀρχὲς τοῦ 18ου αἰώνα.

Τὸ σχετικὰ σύντομο αὐτὸ διάστημα τῶν ἑκατὸν πενήντα περίπου χρόνων, στάθηκε ἀληθινὸς σταθμὸς γιὰ τὸν ἑλληνισμό, ἀφοῦ τότε σημειώθηκε ἡ μεγάλη πνευματικὴ καὶ καλλιτεχνικὴ ἀφύπνιση τοῦ ἔθνους, ποὺ ἐσήμανε τὸ προανάκρουσμα τῆς ἐλευθερίας.

Ἡ ἠπιώτερη πολιτικὴ, ποὺ ἄρχισε νὰ ἐφαρμόζῃ ἡ Πύλη, ἀφ' ὅτου τὸ βεζυρικό ἀξίωμα πέρασε στὴν οἰκογένεια τῶν Κιουπρουληδῶν, ἡ κατάργηση τοῦ παιδωμαζώματος, ἡ μείωση τῶν φόρων, ἡ ἄνοδος Ἑλλήνων σὲ σπουδαῖα διοικητικὰ ἀξιώματα, ἡ ἀνάθεση σ' αὐτοὺς τῶν παραδουναβίων Ἡγεμονιῶν, ἡ συνθήκη τοῦ Κιουτσουκ Καϊναρτζή, ποὺ ἀνοίγει ἐλεύθερες τὶς θάλασσες στὰ ἑλληνικὰ καράβια, ἡ ἄνθηση τῶν ἑλληνικῶν κοινοτήτων τοῦ ἐξωτερικοῦ, ὅλ' αὐτὰ μαζί δημιούργησαν τὶς προϋποθέσεις γιὰ τὴν οἰκονομικὴ ἀνάπτυξη τοῦ ἑλληνισμοῦ καὶ τὴν ἀναβίωση τῆς ἑλληνικῆς παιδείας, μὲ τὴν ἰδρυση σπουδαίων σχολειῶν στὰ σημαντικότερα ἀστικά κέντρα τῆς Ἑλλάδος, Γιάννενα, Πάτρα, Πάτμο, Δημητσάνα.

Φυσικὸ ἐπακόλουθο τῆς οἰκονομικῆς καὶ πνευματικῆς αὐτῆς ἀναγεννήσεως ἦταν ἡ ἀναζωπύρωση τῶν καλλιτεχνικῶν ἀνησυχιῶν τῆς ἑλληνικῆς ψυχῆς, ποὺ βρῆκαν τὴν λύτρωσή τους στὸ δημοτικὸ τραγῶδι καὶ τὴ λαϊκὴ τέχνη.

Ἡ ἑλληνικὴ λαϊκὴ τέχνη, ἐκτὸς τῆς ἀρχιτεκτονικῆς, ἀγκαλιάζει κι' ὅλους τοὺς κλάδους τῆς χειροτεχνίας καὶ τῆς διακοσμητικῆς, κεντητικὴ, ὑφαντικὴ, ἀργυροχοΐα, γλυπτικὴ, ζωγραφικὴ, μεταλλοτεχνία, κεραμεικὴ. Ἡ διπλὴ ἐπίδραση τῆς Ἀνατολῆς ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά, ποὺ ἀπὸ τὴν ἀρχαία ἐποχὴ ὑπέστη ἡ Ἑλλάς, καὶ τῆς Δύσεως ἀπὸ τὴν ἄλλη, ποὺ ἄρχισε μὲ τὴ φράγκικη κατάκτηση τὸ 13ο αἰώνα, διαμόρφωσε τὴν ἰδιοτυπία τῆς λαϊκῆς μας τέχνης, χωρὶς ὅμως νὰ ἐξαφανίσῃ τὸν ἔθνικο τῆς χαρακτήρα. Ἐξ ἄλλου ἡ ἰδιομορφία τῆς ἑλληνικῆς γῆς, μὲ τὰ πολλὰ νησιά καὶ τὶς ἀποκλεισμένες μεταξὺ τους ἀπὸ βουνὰ καὶ θάλασσα περιοχὲς, ποὺ δημιουργοῦν κλειστοὺς χώρους μὲ διαφορετικὲς γεωφυσικὲς καὶ ἱστορικὲς συνθήκες, διαμόρφωσε ἓνα πλῆθος τοπικῶν αἰσθητικῶν ἀποχρώσεων, ποὺ δίνουν στὰ ἔργα τῆς ἑλληνικῆς λαϊκῆς τέχνης ἀφάνταστη ποικιλία μορφῶν καὶ διακοσμητικῶν θεμάτων.

Ἄποιοσδήποτε ὅμως κι' ἂν εἶναι ὁ γεωφυσικός ἢ ἱστορικός περιγυρος τῆς ἑλληνικῆς λαϊκῆς τέχνης, ὅποιοδῆποτε κι' ἂν χρησιμοποιοῖ ὕλικό ἢ ἔκφραστικό μέσο, ἢ ἀφετηρία καὶ τὸ τέρμα τῆς παραμένου πάντα ἴδια: Ἡ μία ἀκατάλυτη, λαϊκὴ ψυχὴ καὶ ἡ αἰώνια ἀνάγκη τῆς νὰ ξεπεράσῃ τὴν ἀπλὴ ζωὴ, νὰ προχωρήσῃ πέρα ἀπὸ κεῖ πού τὴν ἄφησε ἡ φύση.

Γιὰ τὸν λαϊκὸ ἄνθρωπο ἡ τέχνη δὲν εἶναι ἰδιοτροπία τοῦ χορτασμένου ἢ ἀναζήτηση τῆς πολυτέλειαις καὶ τοῦ περιττοῦ. Εἶναι ἐσωτερικὴ παρόρμηση ζωῆς, εἶναι κέφι, καὶμὸς τραγοῦδι καὶ μεράκι. Ὁ ἀπλὸς ἄνθρωπος κεντάει, σκαλίζει, ὑφαίνει, ζωγραφίζει, χορεύει καὶ τραγουδεῖ, μὲ τὴν ἴδια ἀπλότητα καὶ φυσικότητα πού ἀναπνέει τὸν ἄερα, πού τρώει τὸ ψωμί ἢ πού πίνει τὸ νερὸ καὶ τὸ κρασί του. Τὰ καλλιτεχνήματά του, μακριὰ ἀπὸ τοὺς ὑψηλοὺς ὀραματισμοὺς καὶ τὶς φιλοδοξίες τῆς προσωπικῆς τέχνης γιὰ μιὰν αὐτόνομη, αὐθόρακτη, καλλιτεχνικὴ δημιουργία, δέονται μὲ τὴν προσωρινότητα, τὴν ἀνάγκη καὶ τὴν πρακτικότητα τῆς ἀπλῆς ζωῆς, χωρὶς νὰ ξεπερνοῦν τὰ ὅρια τῆς ἐφηρμοσμένης τέχνης καὶ τῆς διακοσμητικῆς. Γιὰ τοῦτο τὸ λόγο, ἐκεῖνο πού χαρακτηρίζει τὰ ἔργα τῆς λαϊκῆς τέχνης εἶναι ἡ ἀφέλεια, ὁ αὐθορητισμός, ἡ ἐλιγκρίνεια, ἡ ὀμαδικὴ ἔκφραση καὶ ἡ ἀνωνυμία, μὲ παρεκλίσεις φυσικά τοῦ κανόνα, ὅπου καὶ ὅταν λόγοι οικονομικοὶ, κοινωνικοὶ ἢ ἄλλοι, συντελοῦν στὴν ἐμφάνιση καλλιτεχνῶν μὲ προσωπικὴ αἰσθητικὴ ἀντίληψη καὶ μὲ ἀτομικὸ στὺλ καὶ ὕφος.

Τὴν ἑλληνικὴ λαϊκὴ τέχνη διακρίνουμε σὲ τρεῖς μεγάλες κατηγορίες, ἀνάλογα μὲ τὴν προέλευση καὶ τὸν προορισμὸ τῶν προϊόντων τῆς, πού ἐπιβάλλουν καὶ ἰδιαιτέρους γιὰ κάθε μιὰ αἰσθητικοὺς κανόνες. Ἡ *χωρικὴ*, εἶναι τέχνη καθαρὰ οἰκιακὴ καὶ ποιμενικὴ, πού ἐπεξεργάζεται τ' ἀντικείμενα τῆς ἀπλῆς ζωῆς τῆς ὑπαίθρου. Ἡ *ἀστικὴ*, τέχνη κατ' ἀρχὴν οἰκιακὴ πού μπορεῖ ὅμως νὰ ἐξελιχθῇ καὶ σ' ἐπαγγελματικὴ ἢ ἐργαστηριακὴ, ἔχει χαρακτῆρα περισσότερο ἐξευγενισμένο καὶ πολυτελεῖ καὶ δέχεται εὐκολώτερα ξένες ἐπιδράσεις καὶ προοδευτικὰς ἀντιλήψεις. Τέλος ἡ *ἐκκλησιαστικὴ*, τέχνη καθαρὰ ἐργαστηριακὴ, μένει προσηλωμένη στὴν παράδοση καὶ διαιωνίζει τὰ καλλιτεχνικὰ διδάγματα τοῦ Βυζαντίου.

Ἄπο τοὺς κλάδους τῆς ἑλληνικῆς λαϊκῆς τέχνης, ἐκτὸς τῆς ἀρχιτεκτονικῆς, ἐκεῖνοι πού παρουσιάζουν τοπικὸ ρυθμὸ καὶ χαρακτῆρα, εἶναι κυρίως ἡ ὕφαντικὴ καὶ ἡ κεντητικὴ τοῦ μεταξιοῦ. Τέχνες καὶ οἱ δύο κατ' ἐξοχὴν οἰκιακές, καὶ γυναικεῖες, ἀσκούμενες αὐστηρὰ μέσα στὰ κλειστὰ ὅρια τῆς περιοχῆς ὅπου ἀνήκουν, τὸ κέντημα καὶ τὸ ὕφαντό, μὲ τὰ ὕλικά, τὴν τεχνικὴ καὶ τὴ διακοσμητικὴ τους ἀντίληψη, ἐκφράζου ἀμεσα τὸ πνεῦμα καὶ τὶς συνθήκες τοῦ τόπου τῆς καταγωγῆς του.

Ἀντίθετα ἡ χρυσοκεντητικὴ, ἡ μεταλλοτεχνία, ἡ γλυπτικὴ τοῦ ξύλου καὶ τῆς πέτρας, ἡ ζωγραφικὴ καὶ ἐν μέρει ἡ ἀργυροχοία, ἀσκού-

μενες κυρίως από ειδικευμένους, έγκατεστημένους σ' έργαστήρια ή πανόδιους καλλιτέχνες, που περιόδευαν όλόκληρη την Έλλάδα, βγαίνοντας συχνά κι έξω από τὰ σύνορα, παρουσιάζουν όμοιομορφία τύπων, τεχνικής και διακοσμητικών θεμάτων.

Λόγοι οικονομικοί και φυσικοί, όδηγησαν στη δημιουργία κέντρων λαϊκής τέχνης, με τεχνίτες ειδικευμένους σέ όρισμένο κλάδο, οί όποιοι, όργανωμένοι σέ συντεχνίες, τὰ περίφημα *ισνάφια* λόγω άκριβώς της ειδικεύσεως και της επιδεξιότητός τους, γίνονταν περιζήτητοι κι' έξω από τὰ όρια της περιοχής τους. Τέτοια όνομαστά κέντρα ειδικευμένης τέχνης ήσαν οί Χιονάδες για τούς ζωγράφους τους, τó Τύρναβο για τούς ταγιαδόρους του, ή Βούρμπιανη και ή Πυρσόγιαννη για τούς χτίστες τους, οί Καλαρύτες για τούς άσημητζήδες τους, τó Μέτσοβο για τούς χρυσοκούς του, ή Καστοριά για τούς γουναράδες της, τ' Άμπελάκια για τὰ περίφημα βαφεία τους, τó Σουφλί για τὰ μεταξωτά του. 'Η 'Ηπειρος γενικά στάθηκε τó μεγάλο καμίνι, όπου σφυρηλατήθηκαν όλες οί μορφές της λαϊκής μας τέχνης. 'Ιδιαίτερα τὰ Γιάννενα ανάμεσα στα τέλη του 18ου και τις άρχές του 19ου αιώνα, άνέπτυξαν σέ καταπληκτικό βαθμό εμπόρια και βιοτεχνία και τροφοδότησαν με λαμπρά καλλιτεχνήματα κι' έξαιρετους καλλιτέχνες, όχι μόνο την Έλλάδα, αλλά κι' όλόκληρη την Βαλκανική.

'Η άπελευθέρωση της χώρας από τόν τούρκικο ζυγό, είχε φυσική συνέπεια την είσοδή τών βιομηχανικών προϊόντων της Δύσεως και τó μαρασμό της λαϊκής τέχνης. 'Η δραστηριότητα που άρχισε για την άναζωπύρωση της από τις άρχές του αιώνα μας και συνεχίζεται με ένταση μέχρι σήμερα, από τὰ διάφορα κοινωφελή ιδρύματα και τις χειροτεχνικές σχολές, δέν μπορούν νά έκτιμηθούν παρά σάν φιλότιμη προσπάθεια άναβιώσεως και προσαρμογής τών αισθητικών εμπειριών της λαϊκής τέχνης, σέ νέες όργανωμένες και έκ τών άνω κατευθυνόμενες χειροτεχνίες.

'Η γνήσια λαϊκή τέχνη, άυστηρά δεμένη με τ' άντικείμενα και τις συνθήκες μίας πραγματικότητας, που έφυγε άνεπιστρεπτή, χάθηκε όριστικά. Τά έργα της, άκίνητοποιημένα στις προθήκες τών Μουσείων, γίνονται όλο και περισσότερο άντικείμενα ψυχρής λαογραφικής ή περισπούδαστης αισθητικής μελέτης. Σέ λίγες μόνο έλληνικές περιοχές ήχουν άκόμη οί ύστατοι φθόγγοι από τó τραγούδι του άργαλειού. Και κάποιοι μοναχικοί βοσκοί, όσοι δέν έφυγαν άνάζητώντας καινούργια επηρωμένα στις μεγάλες λεωφόρους της Δύσεως ή της Άμερικής, έξακολουθούν νά σκαλίζουν τραγουδώντας ή νά τραγουδούν σκαλίζοντας ρόκες, γκλίτσες, καλτσόξυλα, φλογέρες και σφοντύλια. Για πόσο καιρό όμως άκόμη.

ΠΟΠΗ ΖΩΡΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΡΙΑ ΤΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ
ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΑΪΚΗΣ ΤΕΧΝΗΣ
ΑΘΗΝΑΙ

Π Ο Σ Ο Τ Η Τ Ε Σ

ΑΞΙΑ		ΤΕΜΑΧΙΑ
1)	Λεπτά 10	12.000.000
2)	» 30	6.000.000
3)	» 50	22.000.000
4)	Δραχμή 1.—	26.000.000
5)	Δραχμαί 1,50	32.000.000
6)	» 2	19.000.000
7)	» 2,50	72.000.000
8)	» 3	8.000.000
9)	» 4	6.000.000
10)	» 4,50	14.000.000
11)	» 5	7.000.000
12)	» 20	1.000.000

ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑ : Τὰ ἐν λόγῳ γραμματόσημα θὰ κυκλοφορήσουν τὴν 21ην Νοεμβρίου 1966 καὶ θὰ πωλῶνται μέχρις ἐξαντλήσεώς των.

Τ Ε Χ Ν Ι Κ Α Ι Λ Ε Π Τ Ο Μ Ε Ρ Ε Ι Α Ι

ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ : 26 × 36,5 χιλιοστά, εἰς φύλλα τῶν 50 τεμαχίων.

ΜΕΘΟΔΟΣ ΕΚΤΥΠΩΣΕΩΣ : Πολυχρωμία Offset.

ΣΧΕΔΙΑ : Τοῦ χαρακτοῦ Α. Τάσσου.

ΕΚΤΥΠΩΣΙΣ : Γραφικαὶ Τέχναι « Ἀσπιώτη - Ἐλκα Α.Ε. », Ἀθήναι.

ΤΙΜΗ ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΟΣ : \$1 = 29,85 δραχμαί.

Φ Α Κ Ε Λ Ο Ι Π Ρ Ω Τ Η Σ Η Μ Ε Ρ Α Σ Κ Υ Κ Λ Ο Φ Ο Ρ Ι Α Σ

Ἡ Ταχυδρομικὴ ὑπηρεσία δὲν θὰ ἐκδώσῃ φακέλους πρώτης ἡμέρας κυκλοφορίας, οὔτε θὰ γίνῃ χρῆσις εἰδικῆς ἀναμνηστικῆς σφραγίδος.

Δὲν θὰ γίνον ἐπίσης δεκταὶ παραγγελίαι δι' ἰδιωτικοὺς φακέλους πρώτης ἡμέρας κυκλοφορίας.

Κ λ ά σ ι ς Λ ε π τ ά 1 0

Καλτσόξυλα

Γραφικό εξάρτημα της ελληνικής φορεσιάς, και αντίκειμενο μιάς από τις βασικότερες οικιακές χειροτεχνίες, που έχουν πιά σχεδόν εξαφανισθή, είναι ή κάλτσα.

Τò πλέξιμο της κάλτσας γίνεται με πέντε κοντές βελόνες, από τις οποίες κινείται μόνο ή μία, αυτή που κάθε φορά μαζεύει τούς πόντους.

Γιά νά διευκολύνεται ή πλέχτρα στη δουλειά της, καρφώνει αυτή την κινούμενη βελόνα σε μιά ξύλινη βάση, σάν χαρτοκόπτη, που τη στηρίζει στη ζώνη της. Αυτό είναι τò *καλτσόξυλο* που, χάρη στην εμφύτη καλαισθησία και τò μεράκι του ελληνικού λαού, εξελίχθη σε άληθινό κομψοτέχνημα της χωρικής ξυλογλυπτικής (Μουσείο Έλληνικής Λαϊκής Τέχνης).

Κλάσις Λεπτά 30

Καβαλάρης (κέντημα)

Ὁ λαϊκὸς γάμος, μὲ τὸν πολύπλοκο τελετουργικὸ τοῦ χαρακτήρα, ποὺ προσφέρει ἄφθονα γραφικὰ στοιχεῖα, ἦταν φυσικὸ νὰ συμπεριληφθῆ στὸν κύκλο τῶν διακοσμητικῶν θεμάτων τῆς ἑλληνικῆς λαϊκῆς τέχνης, ἰδιαίτερα ὅταν πρόκειται νὰ στολίση ἀντικείμενα ποὺ τὸν ἀφοροῦν.

Στὸν κεντητὸ ρουχισμὸ τοῦ νυφικοῦ κρεββατιοῦ συχνὰ ἀπαντοῦν σὰν βασικὸ διακοσμητικὸ μοτίβο, σκηνὲς ἀπὸ τὴν πολύπλοκη λαϊκὴ γαμήλια τελετὴ.

Ἡ παράσταση τοῦ γραμματοσήμου, ἀπὸ κεντητὸ γιαννιώτικο σεντόνι τοῦ 18ου αἰ., εἰκονίζει τὸ γαμπρὸ ἔφιππο, καθὼς πηγαίνει νὰ παραλάβῃ τὴ νύφη (Μουσεῖο Ἑλληνικῆς Λαϊκῆς Τέχνης).

Κ λ ά σ ι ς Λ ε π τ ά 5 0

Κρητική λύρα του 18ου αϊ.

Ἡ λύρα εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ πιὸ χαρακτηριστικὰ ἔγχορδα μουσικὰ ὄργανα τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ.

Παίζεται κυρίως στὰ νησιά, ἰδιαίτερα στὴν Κρήτη, ἀλλὰ καὶ σὲ ὀρισμένες βορεινὲς ἐπαρχίες, Μακεδονία καὶ Θράκη, καθὼς καὶ ἀπὸ τοὺς Ἑλληνας τοῦ Πόντου.

Τὰ σκαλίσματα τῆς κεφαλῆς πολλὲς φορές εἶναι ἀληθινὰ κομψοτεχνήματα λαϊκῆς ξυλογλυπτικῆς, ὅπως συμβαίνει μὲ τὴ λύρα τοῦ γραμματοσήμου. (Συλλογὴ Φ. Ἀναγειανᾶκη).

Κ λ ά σ ι ς Δ ρ α χ μ ή 1

Μ α σ ά

Ἐπὶ τὰ γραφικώτερα καὶ μὲ πανελλήνια διάδοσις ἔθιμα τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ εἶναι τὰ κάλαντα, τὰ τραγούδια δηλ. ποῦ ψάλλουν, συνήθως τὰ παιδιά, τὴν παραμονὴ τῶν Χριστουγέννων, τῆς Πρωτοχρονιάς καὶ τῶν Φώτων.

Ἐνα ἀπὸ τὰ λαϊκὰ μουσικὰ ὄργανα ποῦ συνοδεύουν ρυθμικὰ τὰ κάλαντα εἶναι ἡ *μασά*. Γνωστὴ σὲ ὀρισμένες περιοχὰς τῆς Θράκης, παίζεται ἀπὸ τὰ ἴδια τὰ παιδιά ποῦ τραγουδοῦν, καὶ εἶναι σιδερένια. (Συλλογὴ Φ. Ἀνωγειανᾶκη).

Κλάσις Δραχμαϊ 1,50

Λαϊκὸ ἀνάγλυφο

Ὁ Μίλιος, ἀπὸ τὸ Ζουπάνι τῶν Ἠπειρομακεδονικῶν συνόρων εἶναι ἴσως ὁ κυριώτερος ἐκπρόσωπος τῆς ἐλληνικῆς λαϊκῆς γλυπτικῆς.

Ἀκολούθησε στὸ Πήλιο τὴν κουμπανία τοῦ συντοπίτη του, ἐπίσης αὐτοσχέδιου, ἀρχιτέκτονα, μαστρο-Δήμου Ζουπανιώτη καί, ἀνάμεσα στὰ τέλη τοῦ 18ου καὶ τὶς ἀρχὲς τοῦ 19ου αἰ., στόλισε μὲ θαυμάσια ἀνάγλυφα τοὺς τοίχους πολλῶν πηλιορείτικων ἐκκλησιῶν.

Τὸ ἀνάγλυφο τοῦ γραμματοσήμου, ποὺ εἰκονίζει τὸ σταυρὸ ἀνάμεσα σὲ δύο ἀγγέλους, ἔγινε ἀπὸ τὸ Μίλιο τὸ 1795 καὶ εἶναι ἐντοιχισμένο στὸ Μοναστήρι τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου, στὸ Λαῦκο (Πήλιο).

Κ λ ά σ ι ς Δ ρ α χ μ α ι 2

Μαγικό εικονίδιο των Ἁγίων Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης

Στοὺς Ἁγίους Κωνσταντῖνο καὶ Ἑλένη ὁ ἑλληνικὸς λαὸς ἀποδίδει ἰδιαίτερη φυλακτικὴ σημασία. Ἡ παράσταση τοῦ γραματοσήμου ἀπαντᾷ σὲ μιὰ σειρά μικρῶν εἰκόνων ἀπὸ ὀρείχαλκο, μὲ ἄγνωστη χρονολογικὴ ἀφετηρία ἀλλὰ μὲ μεγάλη διάδοση, ἀφοῦ καὶ σήμερα ἐξακολουθοῦν νὰ χύνονται ἀπὸ λαϊκοὺς τεχνίτες. Στὰ εἰκονίδια αὐτά, ἡ φυλακτικὴ δύναμη τῶν Ἁγίων καὶ τοῦ σταυροῦ, ἐνισχύεται ἀπὸ τρία μαγικὰ σύμβολα ποὺ συμπληρώνουν τὴ σύνθεση.

Τελέσματα ὀνόμαζε ὁ βυζαντινὸς λαὸς τ' ἀρχαῖα μνημεῖα, ποὺ εἶχαν μεταφερθῆ στὴν Κωνσταντινούπολη μετὰ τὸ θρίαμβο τοῦ χριστιανισμοῦ καὶ στὰ ὅποια, ἔχοντας μὲ τὸν καιρὸ ξεχάσει τὴν ἀρχικὴ τους σημασία, ἀπέδιδε μαγικὲς, ὑπερφυσικὲς ιδιότητες. Στὰ εἰκονίδια αὐτὰ τῶν Ἁγίων Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης, εἰκονίζονται τρία τέτοια τελέσματα. Μία ἀρχαία ἐπιγραφή ἐπάνω, τῆς ὁποίας τὰ γράμματα καὶ τὸ νόημα ἔχουν ἐντελῶς παραφθαρῆ ὥστε νὰ μὴ διαβάζεται πιά, ὁ ὀβελίσκος τοῦ Θεοδοσίου δεξιὰ καὶ ἡ στήλη μὲ τὸ τρικέφαλο φίδι ἀριστερά, ποὺ εἶχαν μεταφερθῆ ὁ πρῶτος ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο καὶ ἡ δευτέρη ἀπὸ τοὺς Δελφοὺς, γιὰ νὰ στολίσουν τὸν Ἱππόδρομο τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Κ λ ά σ ι ς Δ ρ α χ μ α ι 2 , 5 0

*Εὐαγγελισμός, λεπτομέρεια ἀπὸ τὸ τέμπλο τοῦ Ἁγ. Νικολάου
στὸ Γαλαξείδι*

Τὸ τέμπλο τοῦ Ἁγίου Νικολάου σκαλίστηκε τὸ 1848 ἀπὸ ἠπειρώτες ταγιαδόρους, πάνω σὲ σχέδια τοῦ Μετσοβίτη καλλιτέχνη Ἀναστάση Μόσχου.

Εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ χαρακτηριστικώτερα δείγματα τῆς ἑλληνικῆς ἐκκλησιαστικῆς ξυλογλυπτικῆς, ὅπως διαμορφώθηκε κάτω ἀπὸ τὴν ἐπίδραση τοῦ δυτικοῦ μπαρόκ, τοῦ ὁποίου οἱ τάσεις σφραγίζουν ἓνα μεγάλο μέρος τῆς ἑλληνικῆς λαϊκῆς καλλιτεχνικῆς παραγωγῆς ἀπὸ τὸν 18^ο καὶ μετὰ αἰῶνα. (Γαλαξείδι).

Κλάσις Δραχμαὶ 3

Καράβι (κέντημα)

Λαὸς Ναυτικός οἱ Ἕλληνες, ἔδεσαν ἀνέκαθεν τὰ πεπρωμένα τους μὲ τὴν πλατειὰ θάλασσα πὺ τριγυρίζει τὸν ἑλληνικὸ χῶρο. Τὰ σύμβολα τῆς ναυτικῆς ζωῆς, στὰ χέρια τοῦ λαϊκοῦ καλλιτέχνη, πολὺ συχνὰ μεταφράζονται σὲ διακοσμητικὰ μοτίβα.

Τὸ γραμματόσημο ἀντιγράφει καράβι, κεντημένο πάνω σὲ κεντητὸ σκυριανὸ στρωσίδι τοῦ 19οῦ αἰ. (Μουσεῖο Ἑλληνικῆς Λαϊκῆς Τέχνης).

Κλάσις Δραχμαί 4

Τὸ ψίκι (κέντημα)

Μιά ἀπὸ τὶς λαμπρότερες καὶ ἐντυπωσιακότερες φάσεις τῆς ἑλληνικῆς λαϊκῆς γαμήλιας τελετῆς εἶναι τὸ *ψίκι*, ἡ μεγάλη δηλ. πομπὴ ἐφίπων καὶ πεζῶν, ποὺ μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸ γαμπρὸ καὶ τὸ *φλάμπουρο* ἢ *μπαϊράκι* (τὴ σημαία δηλ. τοῦ γάμου) πηγαίνει νὰ παραλάβῃ τὴ νύφη γιὰ νὰ τὴ συνοδεύσῃ στὴν ἐκκλησία.

Τὸ γραμματόσημο εἰκονίζει μιὰ τέτοια πομπή, παρμένη ἀπὸ κέντημα τῆς Ἀνάφης τοῦ 18οῦ αἰ. (Μοῦσεῖο Ἑλληνικῆς Λαϊκῆς Τέχνης).

Κ λ ά σ ι ς Δ ρ α χ μ α ι 4 , 5 0

Ρόκα

Ἡ ρόκα εἶναι τὸ ἀπαραίτητο ὄργανο γιὰ τὸ γνέσιμο τοῦ μαλλιῦ. Ἀνήκει στὴν κατηγορία τῆς χωρικῆς καὶ τῆς ποιμενικῆς ξυλογλυπτικῆς, ὅπως οἱ γκλίτσες, τὰ καλτσόξυλα, τὰ σφοντύλια καὶ τὰ ἄλλα ξύλινα καὶ ξυλόγλυπτα ὄργανα καὶ σκεῦη τῆς ἀπλῆς ζωῆς τῆς ὑπαίθρου.

Ὁ ἀνάγλυφος διάκοσμός της, πού πολλές φορές εἶναι ἀριστούργημα καλαισθησίας καὶ διακοσμητικῆς ἀντιλήψεως, συμπληρώνεται συχνά μὲ ἀγιωτικὲς παραστάσεις πού ἀσφαλῶς ἔχουν τὴ θέση καὶ τὸν προορισμὸ τοῦ φυλαχτοῦ. Ἡ πιὸ συνηθισμένη παράσταση εἶναι τοῦ Ἁγ. Γεωργίου, ἡ ὁποία ἐδῶ συνοδεύεται ἀπὸ τὴν εἰκόνα τῆς Ἁγ. Βαρβάρας. (Μουσεῖο Ἑλληνικῆς Λαϊκῆς Τέχνης).

Κ λ ά σ ι ς Δ ρ α χ μ α ι 5

Περιλαίμιο και σκουλαρίκια

Άπαραίτητο συμπλήρωμα της ελληνικής φορεσιάς, ανδρικής και γυναικείας, σ' όλες της τις τοπικές ποικιλίες, είναι το κόσμημα. Τα ελληνικά κοσμήματα, συνήθως πολύπλοκα και βαριά, δουλεύονταν στο χέρι με άσημι και τεχνητές ή, σε σπανιότερες περιπτώσεις, φυσικές σκληρές πέτρες.

Το περιλαίμιο και τα σκουλαρίκια του γραμματοσήμου, από άσημι επιχρυσωμένο και άχάτες στο χρώμα του κεχριμπαριού, είναι από τα πιο πλούσια παραδείγματα της ελληνικής λαϊκής κοσμηματοποιίας του 19ου αί. (Μουσείο Έλληνικής Λαϊκής Τέχνης).

Κλάσις Δραχμαί 20

Κυπραίϊκο ύφαντό

Ἡ ύφαντική σάν οικιακή χειροτεχνία ἔχει μάκριά παράδοση στήν Κύπρο. Μέχρι πρίν ἀπό 100-200 χρόνια, δέν ὑπῆρχε στό νησί γυναίκα, πού νά μὴν ἦταν ἄξια ἀνυφανταζιά.

Σήμερα ἡ ύφαντική ἐξακολουθεῖ ν' ἀσκεῖται σέ πολλά χωριά, οἱ ἀνυφάντρες ὅμως εἶναι λιγώτερες ἀπό πρίν.

Τό γραμματόσημο εἰκονίζει ἓνα κομμάτι ἀπό πλουμιστό ύφαντό τῆς βούφας, ὅπως λένε στήν Κύπρο τόν πρωτόγονο ἀργαλειό τοῦ λάκκου. (Μουσεῖον Ἑλληνικῆς Λαϊκῆς Τέχνης).

